

Erfgoednummer: L10

Engendaal

Landschapstype: Oude buitenplaats

Feitelijke gegevens

Adres: Tussen Koningsweg – Klein Engendaalweg – Den Blietkiaan en Bosstraat

Waardering: Middelhoog

Datering: 17de eeuw

Begrenzingskaart Engendaal

Stedenbouwkundig-landschappelijke ontwikkeling

Op de hoek van de huidige Bosstraat en Koningsweg groeide de boerderij Engendaal in de zeventiende eeuw uit tot een kleine buitenplaats. Dat gebeurde door de aankoop in 1636 van een boerderij achter de Eng en stukken van de meent om toe te voegen aan de gronden van het huis achter de Eng. In 1647 bestaat de buitenplaats nog steeds uit een boerderij met agrarische bijgebouwen en een boomgaard, akker- en weilanden. Maar er is ook een 'plantagen' aanwezig: een plantage voor het kweken van bijzondere planten. Mogelijk was er in deze tijd dus al een herenkamer voor de eigenaar bij de boerderij. Aan het einde van de 17de eeuw staat er naast een bouwhuis (boerderij) ook een huis (herenhuis). Aan de omvang van het gebied lijkt volgens verkoopakten weinig gewijzigd te zijn. Uit de pachtbrief opgesteld in 1724 wordt meer kenbaar van de omvang van de buitenplaats en dan met name welke complexonderdelen er dan zijn. Er wordt een duifhuis in beschreven, evenals een nieuwe boomgaard en boometerij. De naam 'hofstede Engendaal' wordt echter pas tegen het midden van 18^e eeuw in een verkoopakte benoemd. Het is dan omtrent 50 morgen groot. Er wordt in de literatuur niet aangeduid om wat voor 'morgen' het gaat. Het kan zowel een Gooische als Rijnlandse morgen zijn. De Gooische morgen bedroeg circa 0,98 hectare en de Rijnlandse morgen 0,85 hectare. De boerderij blijft steeds onderdeel van de hofstede en wordt verpacht aan een lokale boer. Na 1800 vervalt de buitenplaats geheel tot boerderij.

De kadastrale minuut van 1832 laat Engendaal dus zien op het moment dat het alleen nog functioneert als boerderij. De structuur van het gebied is daarentegen nog steeds wel erg goed herkenbaar, want op het langgerekte perceel liggen aan de noordzijde een huis met schuur. Vanaf daar lopen in zuidelijke richting de laanstructuren, die wei-, akker- en hooilanden omarmen. Opvallend is een stuk braakland in het hart van het gebied. Mogelijk was dit een terrein dat eerder in gebruik was

geweest als onderdeel van de buitenplaats (boomkwekerij) en op dat moment nog geen nieuwe agrarische functie had gekregen. Ook was het gebruikelijk om landerijen enkele jaren braak te laten liggen, om het na intensief gebruik te laten herstellen.

Kadastrale minuut 1832, Sectie G, derde blad (Beeldbank RCE). Het huis met schuur en erf liggen ter plaatse van het roze vlak. Op de twee groene vlakken na, die zijn aangeduid als tuin, bestaat het gehele gebied uit akker- en weilanden en bos. Het lichtgroene vlak geeft het 'braakland' aan.

In 1875 en 1925 laat de topografische kaart een duidelijk beeld van de laanstructuur van de voormalige buitenplaats Engendaal zien (topotijdreis.nl). In 1925 zijn enkele nieuwe gebouwen aan de zijde van de huidige Bosstraat te zien.

De topografische kaarten van respectievelijk 1875 en 1925 laten weinig verandering zien in het gebied. De laanstructuur met bomen en enkele percelen met bomen liggen ten zuidwesten van het voormalige huis. Slechts een enkel deel van de voormalige buitenplaatsgronden is van functie veranderd. Wat opvalt op de kaart van 1925 is dat er wel aan de huidige Bosstraat (zuidzijde perceel) zowel helemaal aan het begin als aan het einde van het perceel een woning is bijgekomen. Het zijn de eerste aanzetten tot het verder bebouwen van de grond, dat kenmerkend is voor de terreinen van buitenplaatsen in de 20ste eeuw. Naast de nieuwe woningen wordt ook de voormalige boerderij/herenhuis van Engendaal vervangen door nieuwbouw, wat een verzwaring van de hoeveelheid bebouwing op de kop van de voormalige buitenplaats betekent. Het nieuwe landhuis krijgt de naam 'Malva', dat later wordt veranderd in 'Hazelaar'. De oprit naar het nieuwe landhuis komt aan de

Koningsweg (huidige Nieuweweg) te liggen. De hekpijlers van dit huis staan nog steeds aan de Nieuweweg.

Tegen 1950 toont de topografische kaart een verdere verdichting aan deze zijde. Er staan inmiddels meerdere gebouwen. Hierbij wordt rekening gehouden met de op dat moment bestaande structuur van het gebied. De woningen worden geplaatst binnen de laan- en perceelstructuur van de voormalige buitenplaats.

Topografische kaart 1950 (topotijdreis.nl). Ondanks de verdichting blijft de structuur van het gebied behouden.

In 1995 wordt de Nieuweweg aangelegd, die in de noordhoek een stukje van de buitenplaats afsnoept (topotijdreis.nl).

Eikenlaan en hekpijlers van het nieuwe landhuis Malva.

In de daaropvolgende 45 jaar verdicht het gebied verder: er komt en gaat een manege en er wordt een jeugdherberg gevestigd. Vanaf 1995 wordt door aanvang van de bouw van een geheel nieuwe woonwijk ten zuidwesten van de Pimpelmeesstraat voor het eerst gebroken met de historische

hoofdstructuur van de voormalige buitenplaats. De toevoeging van de Pimpelmeesstraat zelf en de aanleg van het Felix Orttlaantje en het Van der Huchtlaantje met een hoge bebouwingsdichtheid doorbreken de afleesbaarheid van de plek. Tussen 2000 en 2010 is vervolgens de bebouwing aan de Houtsnip en de Bosstraat gebouwd, die het laatste deel van de voormalige buitenplaats hebben dichtgebouwd. Toch zijn niet alle restanten van de voormalige buitenplaats verdwenen uit het straatbeeld. Tussen de Koningsweg en het Egeltjespad is een groenstructuur aanwezig, bestaande uit bomenrijen met onderbegroeiing. Deze groenstructuur ligt op de plek waar volgens de historische kaarten altijd een groenzone van (hakhout)bos heeft gelegen. Op de hoek van de Koningsweg met de Nieuweweg verzwaaert de parkstructuur, die ook is voorzien van kenmerkende parkplanten zoals rododendron. Niet alle parkelementen dateren uit de tijd van Engendaal. De huidige vijver dateert van later datum, want volgens de historische kaartbeelden had Engendaal nooit een vijver. Deze park/tuinstructuur zal daarom in ieder geval gedeeltelijk dateren uit de tijd van de Malva hoeve en dus vroeg 20ste-eeuws zijn. Aan de Pimpelmeesstraat is daarnaast nog een stukje laan aanwezig richting de bebouwing uit 1908. Ook deze laan heeft een relatie met Engendaal en de later aangelegde Malva Hoeve. Als laatste is er nog hakhout aanwezig langs de Bosstraat, dat onderdeel was van de (hakhout) laanstructuur van Engendaal.

Op de hoek van de Nieuweweg-Koningsweg is een parkstructuur aanwezig die herinnert aan de buitenplaats Engendaal, maar ook elementen bevat van de later gebouwde Malva hoeve.

Linksonder – Vanaf de Pimpelmeesstraat loopt een bomenlaan over het voormalige terrein van Engendaal.

Rechtsonder - Tussen Pimpelmeesstraat en Nieuwstraat is nog een stukje laanstructuur van Engendaal bewaard gebleven langs het Egeltjespad, vermoedelijk wel met nieuwe aanplant.

Ruimtelijke Karakteristieken

- In de huidige stedenbouwkundige situatie afleesbare structuur van het landschap in de vorm van een samenstel van langgerekte percelen tussen twee wegen.
- De parkstructuur op de kruising Nieuweweg – Koningsweg.
- De bosstructuur tussen Koningsweg en Egeltjespad.
- De bosstructuur langs de Bosstraat.
- De laan vanaf de Pimpelmeesstraat richting de huidige bebouwing (De Hazelaar) op het terrein van de voormalige buitenplaats Engendaal.
- De nog aanwezige hekpijlers aan de Koningsweg.

Restanten
hakhout
langs de
Bosstraat.

Waardering

De restanten van de voormalige buitenplaats Engendaal en zijn opvolger Malva, hebben een hoge cultuurhistorische en (tuin)landschappelijke waarde. De geschiedenis van de buitenplaats is nauw verbonden met de ruimtelijke en sociaalmaatschappelijke ontwikkeling van Soest.

De historie van de buitenplaats Engendaal op deze plek laat zich voornamelijk nog lezen uit verschillende structurelementen, zoals het samenstel van percelen dat samen een langgerekt karakter heeft en tussen twee wegen (Koningsweg/ Klein Engendaalweg – Bosstraat) is gelegen. Verder draagt het groene karakter van het gebied met een groenzone tussen de Koningsweg en het Egeltjespad en langs de Bosstraat bij aan de beleving van de voormalige buitenplaats. De gaafheid van deze structurelementen is echter beperkt en moeilijk herkenbaar als onderdeel van een buitenplaatsenpark. De aanwezigheid krijgt vanwege de beperkte gaafheid een middelhoge waardering. De restanten van het landschapspark op de hoek van de Nieuweweg – Koningweg, het toegangspad aan de zijde van het toegangshek aan de Nieuweweg en de bomenlaan op het terrein van De Hazelaar bevatten verwijzingen naar de ontwikkeling van de buitenplaats Engendaal naar de 20ste-eeuwse Hoeve Malva. Hoewel ze een herinnering vormen aan de overgangsfase van de verdwenen buitenplaats naar een nieuwe 'landhuis'-functie, is de mate van gaafheid van de fragmentarische parkaanleg beperkt. De zeldzaamheid van dit soort historische structurelementen is echter wel groter. De resterende groenstructuren hebben een middelhoge waardering.

De hekpijlers aan de Nieuweweg hebben een zeer hoge cultuur-, architectuurhistorische en ensemble waarde als herinnering aan de geschiedenis van de buitenplaats op deze plek. Samen met de resterende structurelementen zijn ze bepalend voor de beleefbaarheid van de voormalige buitenplaats.